

Károly király a trónon

Az országgyűlési küldöttség Budavárán

A szertartásteremben, ahol utoljára 1910 nyarán láttuk Ferenc József alkonyuló testét, hallottuk, hogy finom vékony hangján, a tulajdonaira emlékeztető magyar tájéjtással olvassa a trónbeszédet, ma főrendeknek és képviselőknek egy válogatott küldöttsége jelent meg, hogy a hitlevelet átnyujtsa Károly királynak és Zita királynénak. A tollbokrétás baldachinnal borított trón körül gyülekeztek a főrendek és a képviselők, újra előkerültek a hagyományos ruhák, gazdag meggyszín attilák, üvegöld bársonymenték, *Desseffy Aurél* hódprémes bársonyköntöse, a karcsu *Ugron Gábor* egyszín fekete magyarja, *Batthyány Lajos* feszes, testet ifjító *Zrinyije*, gazdag boglárók és ékköves kucsmák, melyek értéke falvakét mérte fel egykoron. Ott egy szálas magyar ember, vélnéd egy levita, akit *Kupeczky* a régi képfaragó festett, ez *Balthazár* Dezső református püspök. Veres talárban, a zöld keztyűre huzott püspöki gyűrűvel a katolika egyház méltóságai, mind hajlékonyak, példátlan testi kultiváltsággal is dicsekvők, csak egy kedélyes bonhomme van közöttük, gömbölyű és vidor, ám Nepalek mester a pálcával kopog előtte, mint egy uralkodó előtt és főveggel a fején lép a terembe: dr. *Csernoch* herceg ez, az esztergomi érsek. Egy tatárfejedelem arcú gróf — ez *Lónyay Elemér*, *Stefánia* királyi hercegnő férje. Mintha a *Lukács* László hideg fejét hordaná egy magyar ruhás ur, ez gróf *Szécheny Miklós*, a volt párisi nagykövet, most koronás pálcá a kezében, ő a magyarországi udvarnagy. *Pejacsevich* és *Nikolics*, a horvát urak is magyarban jönnek, nekik is ez a nemzeti díszruhájuk még abból az időből, amikor a horvát nemesség az una et eademque magyar nobilitásnak volt kiegészítő része. Így jártak hajdan a lengyel urak is, csak nadrágjuk volt bő, plundrás, de fejükön a kontus, édes testvére a magyar kucsmának. Kelet hatalma, dísze, gazdagsága volt valamikor ez a ruha, aranyos himes varrása parancsolt a Keleti tengertől a Fekete tengerig. És mintha egy elmenekült legenda varázsát szemlélnék, úgy tekintenek e fantasztikus bársonyokra és prémekre — a terem sarkából — az udvari hivatalnokok. Fantasztikus az ő ruházatuk is, de egy más politikai mitológia egyenruhája az. A kettő között a kapocs a hat kacagányos magyar darabont testőr, aki most kivont karddal áll jobbra és balra a tróntól. Nem tisztelegnek, kucsmájukat fejükön tartják. Minden tiszteletadás alól fel vannak mentve, egyetlen kötelességük, hogy éles palossal őrizzék a királyt, kinek teste a törvények szerint is érintetetlen.

Némi sürgés-forgás az ajtóknál, titokzatos méltóságok az emeletes ablakok ventilátorait igazítják, a hajlékony spanyol szakálás ur (még mindig kedves, beszédes, bár az utóbbi évek alatt láthatóan öregedett), Nepalek mester most kopog hármat. Csend száll a márványos terembe, az urak félkörben felállnak és kettős sorokban érkeznek a testőrök, a magyarországi udvari méltóságok, majd a miniszterek, elől a rangban fiatalabbak, hátul az idősebbek, *Tisza* aggodalmas arca zárja be a kettős rendeket. Most a főnök halad emfwp srldu srldu mfwy zászlósorok következnek, ugyancsak kettős sorokban, leghátul az apostoli keresztet viszi *Walter* püspök, mellette az ország kivont kardját viszi egy aggastyán zászlós ur, a kilencvenhez közeledő *Széchenyi Gyula*, nehéz térdeitől alig tud haladni. És most jön a király.

Feszesen jön abban a hagyományos katonás lépésben, amelyben előtte defilíroznak seregei, karcsu testét kihuzza. Néhány év előtt mint a sárga dragonosok főhadnagyát láttuk ugyanebben a teremben, édesapját vezette karján, nagyon egyszerű volt, a csizmája vorschifto és fénytelen. Ma égszínkék tábornoki dísz öltött, balkeze kardja markolatán, jobbjaiban a kucsmá, fejével folyton biccent, köszön, kedves arca mosolyog. A Lotharingiai Habsburgok ősi változhatatlan arca ez, de rajta az ifjuság, az öröm és a

világ és az emberek iránti barátság. Arcképen nem lehet megrögzíteni ezeket a vonásokat, melyeket ma fiatalos izgalom tett rózsaszínűvé, elevenen idegessé, érdekes, profíljá, nyugtalan tekintetének derűje mindig változó, a mosoly nem mulik el róla.

Országnagyjai körül fogják és helyet foglal — ma először — a magyar királyok trónusán. Kucsmáját felteszi, testben előrehajol és fejfelé köszönti a hercegeket, aki most a rendek elé áll, hogy rajzolt pergamentről beszédet olvasson.

Császári és királyi Felség!

Legkegyelmesebb Urunk!

A magyar országgyűlés, amelynek képviseletében van szerencsénk Felsőged legmagasabb trónja zsámolyánál megjelennünk és legmélyebb alattvalói hódolatát tolmácsolnunk, határtalan örömmel értesült Felsőged akaratának legelső megnyilvánulásából, hogy fenkölt lelkének sugallatához és a törvény rendelkezéséhez képest mielőbbi megkoronázását óhajtja, ami leghőbb vágya Felsőged hű magyar nemzetének is. Az országgyűlés készséggel sietett a koronázás előtt kiadandó királyi hitlevelet, a magyar alkotmány legfőbb biztosítékát és az alkotmányos uralkodás biztos zálogát elkészíteni.

Ezen alkotmánybiztosító oklevelet vagyunk boldogok és szerencsések a jelen országos küldöttség által Felsőged elé terjeszteni, legalázatosabb bizalommal kérve annak legkegyelmesebb elfogadását és az országgyűlésnek ünnepélyes alakban való kiadását, mert a királyi hitlevél legmagasabb kibocsátása alkotmányunk sarkalatos törvényei szerint a koronázást megelőzendi.

Az alkotmánybiztosító oklevéllel ünnepélyesen megújítjuk és ha lehet, még megszilárdítjuk a felsőges uralkodóház és a magyar nemzet közti szétéphetetlen kapcsolatot és rendíthetetlenül szilárd alapkövét rakjuk le Felsőged trónjának és áldásos országlásának, mely ugyan a világháború véres viharában kezdődött, de Felsőged bölcsességéből már az első napokban felragyogtatta hazánk borus égén a békés engesztelődés első reményesillagát.

Jobbágyi hódolattal kérjük Felsőgedet, hogy a koronázási hitlevelet a nemzet bizodalma és alkotmányos hűsége, határtalan szeretete és áldozatkészsége kezességül is tekinteni, azt elfogadás és majdani szentesítés jeléül legmagasabb királyi aláírásával ellátni, az országgyűlésnek kiadni, magát *Szent István* koronájával megkoronáztatni és koronázáskor az alkotmányos esküt letenni kegyeskedjék.

Egyben alázattal könyörgünk Felsőged előtt, méltóztassék azt a forró óhajátunkat is legkegyelmesebben teljesíteni, hogy *Öfelsége*, legkegyelmesebb Urnök és Asszonyunk Felsőged koronázásával egy időben Magyarország királynéjává koronáztassék, hogy aki Felsőgeddel odaadó hitvesi szívvel az uralkodás gondjait megosztani kész, a magyar nemzet előtt oly hagyományos tiszteletben álló királynéi méltóságban álljon mindenkor Felsőged oldalán, kivéven boldog részét Felsőged uralmának dicsőségéből, népeinek szeretetéből és örömeiből.

Ez volt *Csernoch* beszéde. A király figyelmesen hallgatta. A mondatoknál, melyek fiatal szívének különösen megtetszettek, helyeslően biccentett, közben jobbra és balra is köszöntgetett politikusoknak, akiket felösmert. Minden bizantizmus nélkül mondjuk: végtelenül megragadó volt a fiatalságnak ez a nyugtalan-sága, lázas kipirultsága, sok emberi közvetlenséget éreztünk, egy fiatal fejedelem szinte szemmel láthatóan tépte el szertartás és hagyomány fékeit ez ősi szálában.

Most ő olvasott:

— Megelégedéssel fogadjuk a koronázási hitlevél elkészítését. Arra vonatkozó el-

határozásunkat már holnap ki fogjuk nyilvánítani.

Teljes szívünkben reméljük, hogy a koronázási hitlevél megerősítésével teljesíthetjük megkoronázásunk törvényes előfeltételét.

A koronázás napjának kitűzése iránt haladéktalanul rendelkezni fogunk és örömmel engedünk az országgyűlés azon kérésének is, hogy egyszersmind Felsőges Hitvesünk magyar királynévá koronáztassék.

A magyar szó másként érkezik ajkáról, mint érkezett a taglejtéseiben, hangszámozdulataiban is tévedhetetlen *Ferenc József*éről. Öröm volt érezni, hogy az avult terminus-technikusok között a király arcát egy csöpp lámpaláz pirosítja, mindenki között ő volt a legfiatalabb a teremben, minden érdekelte ma őt és lehetett látni, hogy szívvel és becsvágygyal csinálja a dolgokat. Boldog, hogy szerencsésen végezte, a beszéd végén kedvesen rámosolyog hallgatóságára, mely őt nem szűnik meg éljenezni. És ekkor nem néz se jobbra, se balra, felpatlan helyéről, mint egy fiatal lovastiszt, még a trónemelőnyen lekapja fejéről kucsmáját és soká és heves mozdulatokkal az éljenző hivek felé lengeti. Azután leszáll a trónról, kezét fog *Csernoch* hal és a többiekkel is, mindenkihez van jó és kedves szava, a mosoly nem kívánczik le ajkáról. Az idő letelt, *Nepalek* kopog, de *Károly* meg nem mozdul, tovább járja a hiveket, kezét nyujtja, elfelejtette, hogy a szertartások csak öt perc nyájasságot engedélyeznek neki. És amikor — elől kortézzse — csakugyan indul kifelé, *Nepalek* a szabályok ellenére kénytelen megismételni a kopogást, amely pedig irott paragrafus szerint meg nem ismételtető. Hála Istennek, hogy újra történt egy szertartási hiba és a távozó király felé száll az éljen, a rendek tollbokrétás kucsmáikkal köszöntik. Ő mosolyog, jobbra-balra int, van, akinek előre köszön. Boldog, mint ritka emberfia, ilyen lehetett a legendás *Rudolf* királyi és az ő édesapja is, *Ottó*, aki férfinak a legszebb volt és szerette az életet.

(Zita királynéná!)

És most a küldöttség *Erzsébet* királyné lakosztályán át a rózsaterembe ment, melynek falai selyemruhával borítva. Kipirult arccal lépett a trónra *Zita* királyné. Elefántcsontszínű csipkeruhát hordott, gazdag hajában nagyszerű sugárzású diadémét. Kedves megindultság besugározta alakját, melyen fejedelmi olasz fájának minden délszaki pompája nemeslett.

Pármai Zitát látván, *Pármai Izabellára* kellett gondolnunk, *József* császár szerencsétlen hitvesére, de ma a boldogság ült trónra. Nem a hervadás adja itt az előkelőséget, de a fenség is forró, mint a tavaszi nap a csodálatos *Parma* levegő ege fölött és ezt a napfényt kérte kölcsön a legnagyobb olasz mesterek festőszerszáma, színes palettája. Urnöknek lélekben és előkelőségben testvérei voltak, kik előtt a tizenötödik évszázadban megremegett *Rafaello* és *Tiziano* tekintete. Ruhájának színe pompásan emelte tündöklő és parancsoló olasz szépségét, távoli tavaszak heve, nap illata, erdő és vizzugás friss sejtelve, úgy ömlött el a felsőges urasszonyon, mint az ifjuság kegyelme. Milyen szép volt, hogy becses személye körül a nehéz alabárdos testőrök helyett csipkeruhás, nagy gyémántcsöppes palotahölgyek álltak őrt.

Csernoch érsek üdvözölte őt is ezekkel a szavakkal:

Császári és királyi Felség!

Legkegyelmesebb Urnök!

Csak az imént volt szerencsénk Ő császári és apostoli királyi Felsőged elé azt a legalázatosabb kérésünket terjeszteni, hogy az Ő szerencsés megkoronázásával egyidőben császári és királyi Felsőged is ősi szokás és hagyomány szerint megkoronáztassék és ilyképp teljessé váljék a magyar nemzetnek boldogsága és öröme. Most ugyanazon kérésünket ismétljük császári és királyi Felsőged, a mi legkegyelmesebb Urnök és Asszonyunk előtt, alázatosan esedezven,

kegyeskedjék a királynéja iránt mindig rajongó szeretettel viseltető, lovagias magyar nemzetnek azt a forró óhaját teljesíteni, hogy császári és királyi Felségedet Magyarország királynéjává koronázhassa s így Szent István koronájának sugárzó fénykörében láthassa védő angyalát. Mindnyájunk szívében élénk visszhangot keltettek azok a szeretetteljes szavak és tettek, melyekkel Felséged a háboru által sujtott erdélyi testvéreink vigasztalására sietett és a fejedelmi készség, amelylyel legmagasabb nevét a gyermekmentő akció rendelkezésére bocsátani és abban tevékenyen résztvenni kegyes volt.

A magyar nemzet már ezekben is örömmel látja Felséged boldogító szeretetének zálogát, amely a legfájóbb elárulás és hosszú árvaság után olvannvira drága kincse lesz s gyermeki bizalommal reméli, hogy legalázatosabb kérése Felségednél biztos meghallgatásra talál.

Fogadja császári és királyi Felséged a magyar országgyűlés legalázatosabb alattvalói hódolatát, amelyet annak képviselőjében kifejezni bátorkodunk.

A hercegérsek beszédének végéhez ért, az emberekből kiszakadt az éljen. Zita királyné boldog izgalomban köszönt, mosolygott. A királyné válaszolt imígyen:

— Örömmel teljesitem a nemzetnek Önök által nyilvánított kívánságát, amely saját forró óhaját találkozik. Áldom az isteni gondviselést, hogy e magasztos percet megérem engedte. Vigyék megbízóiknak őszinte köszönetemet és szives üdvözlésemet.

Ujra hatalmas éljenzés. A királynéről végleg lepattan minden ceremónia. „Köszönöm. Ich danke schön“ — mondja magyarul is, németül is és akik körülötte állnak, édesen megperzselődnek az ő szinte lányos elfogultságától. Egy öreg bécsi udvari hivatalnok (szót sem tud magyarul) könyves szemekkel kérkedik nekünk:

— Und wie die Königin schön ungarisch kann.

Ő is boldog, hogy a magyar királyné magyar. „Az új földesur“ Ankerschmidt lovagja az udvari levegőbe áthelyezve és valóban a Jókai álmai szinesedtek ma ki e palotában, hol Bajorországi Erzsébet könyvtára egykor az ő műveit őrizte.

A távozó küldöttség hosszú kocsisora a Lánchidon át megy át Pestre. Végig fenyőágak borítják a szép hidat. Olyan az illata, mint egy karácsonyfáé.